

Megújult az Országgyűlési Könyvtár

VILLÁM Judit

A könyvtár története

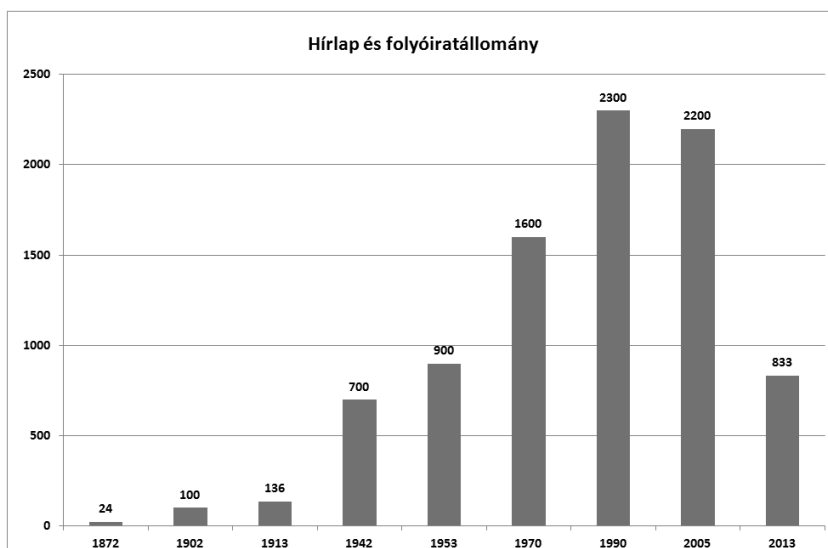
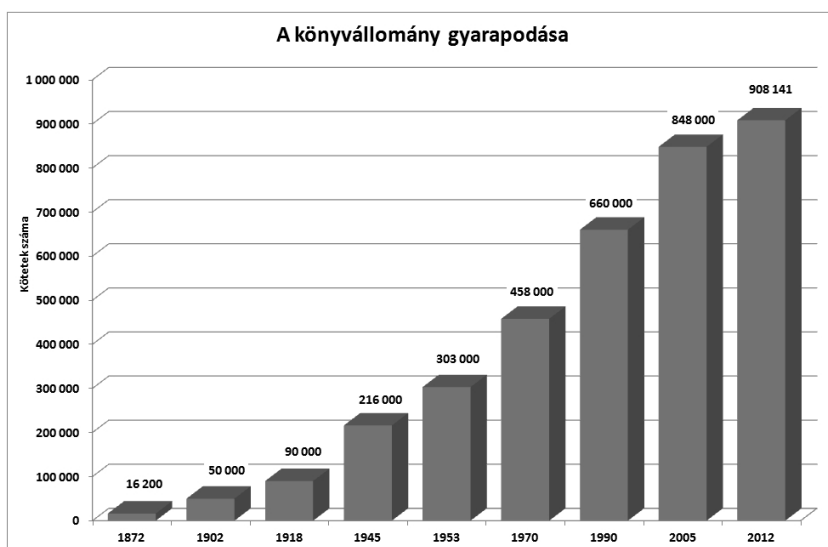
A Magyar Országgyűlés könyvtárát a törvényhozó munka támogatására 1870-ben hozták létre. Előbb a Magyar Nemzeti Múzeum, majd 1873-tól 1902-ig az *Ybl Miklós* tervei alapján épült Régi Képviselőház adott otthont a *Képviselőházi Könyvtárnak*. 1902-ben az intézmény a *Steindl Imre* által tervezett új Országházba költözött, amely azóta is az *Országgyűlési Könyvtár* otthona. A könyvtár alapításától kezdve 1952-ig a Magyar Országgyűlés hivatali szervezetének egységeként működött, alapvető feladata a törvényhozók munkájának, kulturális-tudományos érdeklődésének támogatása volt, de emellett kölcsönzéssel a képviselők szépirodalmi igényeit is kielégítette. A könyvtár hármass felügyelet alá tartozott: irányítását a képviselőház állandó bizottságaként működő Könyvtári Bizottság, az 1887-től a bizottság elnöki tisztét is betöltő házelnök és végső fokon a képviselőház plenáris ülése látta el. A Könyvtári Bizottság rendszeres

ülésein a képviselők áttekintették a könyvtár helyzetét, feladatait és azok végrehajtását, meghatározták a következő időszak tennivalóit és annak költségvetési-pénzügyi kereteit. Folyamatosan figyelemmel kísérték és ellenőrizték a könyvtár munkáját, állást foglaltak és határozatot hoztak a jelentősebb szakmai, politikai és gazdasági-pénzügyi kérdésekben. Tevékenységükről és a könyvtárról évenként jelentést tettek a képviselőháznak. A bizottságba általában a tudományos világban vagy az irodalmi életben elismert, illetve más, híressé vált képviselőket választottak be (*Mikszáth Kálmánt, Herczeg Ferencet, Illyés Gyulát, Négyessy Lászlót, Gratz Gusztávot, gróf Teleki Pált, Zsitvay Tibort, Kéthly Annát* stb.).

Mivel a könyvtár létrehozásának alapvető célja a törvényhozás és a képviselők sokrétű munkájának segítése volt, gyűjtőkörének kialakítása és fejlesztése is e célok megvalósításához kapcsolódott: a törvényhozói munka összetettsége és az ebből fakadó sokoldalú képviselői érdeklő-

dés miatt több tudományág (elsősorban a jog, a történelem, a politika, a közgazdaság, valamint a filozófia) irodalmát, továbbá szépirodalmat kellett gyűjteni. Az 1870-es évek elején *Ghyczy Ignác* országgyűlési képviselő hagyatéka közel 15 ezer kötettel gazdagította az állományt. 1878-tól a nemzetközi csere keretében több külföldi parlament kiadványai, 1881-től az angol alsóház, 1884-től az USA kongresszusi kötetei is bekerültek a könyvtár állományába. A cserekapcsolat a 20. században is folytatódott, és tovább bővült a gyűjtött országok köre. 1894-től tervszerűen megindult a Magyar Országgyűlés dokumentu-

mainak visszamenőleges gyűjtése is. A könyvtár 1902-ben ötvenezer kötettel költözött az új Országházba, majd 1912 elején a főrendiház ötezer kötetes könyvtára is beleolvadt a Képviselőházi Könyvtárba, és ettől kezdve a főrendiház tagjainak is lehetővé tették a könyvtár teljes jogú használatát. Tovább erősítette a sokirányú gyűjtési munkát a kötelepéldányokról szóló 1922. évi XX. törvény, amely – a természet- és az alkalmazott tudományok kivételével –, csaknem valamennyi tudományterület könyv- és sajtóanyagának ingyenes megküldését kötelezővé tette.

Az „idegenek” olvasótermétől a nyilvánosság válásig

A folyamatosan gazdagodó és sok ritkaságot őrző gyűjtemény a tudósok és kutatók mind szélesebb körében vált népszerűvé. Már az ideiglenes Képviselőházban is többen kértek engedélyt könyvtárhasználatra, és az érdeklődők száma az Országházba való átköltözés után tovább nőtt. Már a múlt század húszas éveiben felvetődött, hogy önálló olvasótermeket hozzanak létre az „idegeneknek” (külső érdeklődőknek), ami végül 1934-ben valósult meg. Az 1945 után érvényesülő kultúrpolitika, és döntően a parlament politikai jelentőségének csökkenése következtében a könyvtárat 1952-ben *Országgyűlési Könyvtár* (OGYK) néven nyilvánossá tették. Ezzel együtt véget ért az országgyűléssel fennálló szervezeti kapcsolat, megszűnt a Könyvtári Bizottság, a házelnök és a Ház plenáris ülésének irányítási, ellenőrzési jogköre, és az intézmény 1991-ig a kultuszminisztérium fenntartása alá került. A nyilvánossá válást követően a nagyközönség számára először a helyben olvasási szolgáltatás fejlesztésére fordítottak jelentős energiákat (olvasótermi átalakítások, a befogadóképesség növelése, katalógusbővítés, raktárköltöztetés stb.), majd fokozatosan bevezették a modern könyvtári szolgáltatásokat is (könyvtárközi kölcsönzés, bibliográfiai kiadványok készítése, témafigyelés, másolatszolgáltatás stb.). A könyvtárat 1958-ban a művelődésügyi miniszter országos tudományos szakkönyvtárrá minősítette, és kijelölte három fő gyűjtőköri területét: a jogtudományt, a politikatudományt és a jelenkori egyetemes történelmet. A könyvtár e három tudományterületen a Magyarországon kiadott műveket teljességre törekedve, a külföldi szakirodalmat válogatva gyűjtötte, és gyűjtőkörének megfelelően válogathatott a köteleespéldányokból is. Az 1960-as évek elején létrehozott különgyűjteményeknek – az ENSZ letéti gyűjteménynek (1960), a Külföldi parlamenti gyűjteménynek (1962), valamint a Magyar parlamenti gyűjteménynek (1962) – külön olvasótermeket alakítottak ki. 1975-ben az Országgyűlési Könyvtár a jog- és politikatudomány

országos információs központja lett: technikai és személyi feltételek fejlesztésével segítették elő a politikai és jogi tájékoztatás fejlődését. A folyóiratok, valamint a tanulmánykötetek analitikus dokumentálásával megkezdődhetett az információk számítógépes feltárása és szolgáltatása. E munkában először 1982-ben alkalmaztak személyi számítógépet, majd 1988-tól intenzíven megindult a számítógépes adatbázisok fejlesztése: a világpolitikai (VPI), a magyar (PRESSDOK) és a magyar vonatkozású külföldi sajtóadatbázis (HUNDOK), a magyar jog- és társadalomtudományi, valamint a külföldi jogtudományi irodalom alapján összeállított adatbázisok, illetve 1990-től az országgyűlési dokumentumokból való tájékoztatást segítő „T. HÁZ!” adatbázis kiépítése.

A könyvtár jogállása

1991 és 1996 között a könyvtár önálló költségvetési szervezatként tartozott az országgyűlés felügyelete alá, majd 1997 januárjától az Országgyűlés Hivatalának egyik főosztályaként, költségvetése része lett a hivatal gazdálkodásának. 2013 januárjától a könyvtár az Országgyűlés Hivatalának Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóságának részévé vált. A könyvtár vezetőjét 1991 és 2012 között a házelnök, 2013-tól az Országgyűlés Hivatalának főigazgatója nevezi ki. 1991-től 1996-ig *Száva-Kovács Endre*, 1996-tól 2013-ig *Ambrus János* volt a főigazgató, 2013. január elsejétől *Markója Szilárd* a könyvtár igazgatója.

A képviselők tájékoztatása

A rendszerváltozás hatására 1990 októberében az országgyűlés elnöke és a művelődési miniszter megállapodást írt alá arról, hogy 1991. január 1-jével „helyreállítja az Országgyűlés és az Országgyűlési Könyvtár történetileg kialakult szerves kapcsolatát”. A törvényhozás könyvtáraként megőrizte nyilvános közkönyvtári és országos tudományos szakkönyvtári feladatait, ám 1991 májusában a képviselők munkájának könyvtári tájékoztatási eszközökkel való segítése érdekében megalakították a *Képviselő*

lő-tájékoztatósi osztályt azzal a céllal, hogy információval és dokumentumokkal lássa el a képviselőket és szakértőiket, a frakciókat és a különféle bizottságokat, valamint a hivatal dolgozóit. 2004-ben létrehozták a *Képviselői Kutatószolgálatot*, melynek feladata a törvényhozással, az országgyűlés ellenőrzési funkciójával és a választókerületekkel kapcsolatos képviselői munka támogatása volt elektronikusan szerkesztett tematikus feldolgozásokkal, elemzésekkel és háttéranyagokkal. A két osztály egyesítése után 2010-től *Képviselői Információs Szolgálat* (InfoSzolg) néven folytatta munkáját az osztály speciális könyvtári és információs szolgáltatások nyújtásával 2014 januárjáig, amikortól a Közgyűteményi és Közművelődési Igazgatóság önálló szervezeti egysége lett.

Az Országgyűlési Könyvtár megújítása

2012-ben *Kövér László*, az Országgyűlés elnöke bizottságot hozott létre az Országgyűlési Könyvtár jövőjének formálása és megújítása érdekében. A bizottság szakmai tagjai: *Blaskóné Majkó Katalin*, a Magyar Képzőművészeti Egyetem közgyűteményeinek főigazgatója, *Gyurgyák János*, az Osiris Kiadó igazgató-főszerkesztője, és *Kokas Károly*, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárának főigazgató-helyettese voltak. A munka záró szakaszában, a bizottság tagjaihoz csatlakozott még *Monok István*, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának főigazgatója, és *Markója Szilárd*, az OGYK jelenlegi igazgatója. A külső szakértők mellett a bizottság tevékenységében az Országgyűlés Hivatala belső szervezeteiből is részt vettek a szakági vezetők. A bizottságot *Bellavics István* vezette, aki 2013-tól az Országgyűlés Hivatala Közgyűteményi és

Közművelődési Igazgatóságának igazgatója. A bizottság 2012 decemberében befejezte a munkáját, és javaslatokat tett a könyvtár megújítására. Ajánlásai többek között ráirányították a figyelmet a szervezeti és térbeli struktúra átvizsgálására és módosítására, valamint az Országgyűlést közvetlenül kiszolgáló munka továbbfejlesztésére. Indítványozták a szabadpolcos kézikönyvtár – főként idegen nyelvű művekkel való – bővítését. Célul tűzték ki, hogy az eddiginél sokkal ismertebb és vonzóbb legyen a könyvtár tevékenysége, hogy a könyvtár általános és szakirányú látogatottsága mind minőségileg, mind mennyiségileg növekedjék, hogy a használók úgy a valós, mint a virtuális könyvtári terekben gazdagabb és korszerűbb szolgáltatásokat kapjanak. A 2014. márciusi újranyitásra a bizottság ajánlásai közül szinte valamennyit maradéktalanul végrehajtották a könyvtár vezetői és munkatársai. A javaslatok elősegítették a modern szabadpolcos kézikönyvtár és a korszerű információs rendszer kialakítását. Az átalakítás alatt – 2013 júniusától 2014 márciusáig – az Országgyűlési Könyvtár zárva tartott. E kilenc hónap alatt a Kossuth tér átépítésével párhuzamosan végezték a könyvtár munkatársai a nagyarányú állományapasztást, az állomány költöztetését és átrendezését, az új szabadpolcos kézikönyvtár, és az új munkaterek kialakítását,

A Duna-part felé megnyitott, kibővített olvasóterem

és mindezzel egy időben zajlott a nagy olvasóterem átalakítása is, ahol elbontották az ötven évvel korábbi beépítéseket, visszaállították a Steindl Imre terveinek megfelelő állapotot és visszaépítették az eredeti polcrendszerét. Az átalakítás a könyvtár munkatársainak elhelyezését is érintette, ugyanis a szaktájékoztatók kivételével a munkaszobákat az olvasói terektől teljesen elkülönülő térben alakították ki. Megújultak az olvasói szociális terek is: a felújított ruhatári szekrények az eddiginél tágasabb folyosószerkezeten találhatók, ahol kényelmes társalgó tér, valamint étel- és italautomata áll a látogatók rendelkezésére.

Változások az olvasóteremben

A nagy olvasóteremben, a megújult és másfélszeresére bővített térben 130 olvasó foglalhat helyet, és 1500 polcfolyóméteren közel 40 000 kötetes kézikönyvtári állományban böngészhet. A polcokon 12 szakterület szerint a következő tematikus csoportokban található meg a kötetek:

I. Adattárak (lexikonok, életrajzok)

E témakörben a jelentősebb magyar és idegen nyelvű általános lexikonok, illetve a rövidebb terjedelmű, kisebb témakört felölelő lexikonok kaptak helyet. Az életrajzi gyűjteményben az idegen nyelvű régi névtárak, és időrendben, valamint tematikus rendezésben a magyar nyelvű névtárak találhatóak. Ide kerültek az állami-díjak történetéről, a díjazottakról, valamint a Nobel-díjasokról szóló művek is. Itt sorakoznak a nem gyűjtőkori tudományterületek és művészeti ágak összefoglalásai, adattárai is.

II. Jogforrások

Itt érhető el a magyarországi jogforrások teljes köre, egységes és áttekinthető elrendezésben. 1000-tól egészen a hatályos joganyagig terjedően valamennyi jelentős hivatalos jogszabálygyűjtemény és egyéb forrásanyag, valamint kiadvány (törvénytárak, rendeletgyűjtemények, hatályos jogszabályok gyűjteményei, hivatalos

lapok, döntvénytárak), továbbá a mutatóköteteik is megtalálhatók. A kézikönyvtári állományba beemelt történeti döntvénytárak az olvasóterem galériájára kerültek. Az időszaki kiadványként megjelenő bírósági források elhelyezése a bírósági rendszer hierarchiáját követi.

III. Állam- és jogtudomány

A jogtudományi rész felépítése jogágak szerinti elrendezést követ. Az egyes jogágak által lefedett területek felosztása, tagolása az adott jogágot tárgyaló összefoglaló művek alapján történt. Az állomány zöme a magyar jogrendszerrel foglalkozó magyar nyelvű mű, a külföldi joggal kapcsolatos szakirodalom az olvasók igényei alapján került a polcokra. A jogi kézikönyvtárban – az alapvető jogtudományi lexikonok és szótárak után – magyar jogtörténeti vonatkozású, majd a külföldi országok jogrendszerét, jogi kultúráját bemutató, közigazgatási joggal foglalkozó szakirodalom kapott helyet. Külön egységet képez a környezetjog és a környezetvédelem, a jogi évkönyvek, valamint a neves jogtudósok tiszteletére, illetve emlékére összeállított – nagyon keresett – ünnepi tanulmánykötetek.

IV. Történelem

A történelemtudományi rész is az általános lexikonokkal, enciklopédiákkal indul. Az egyetemes történelmi részben előbb a forrásgyűjtemények, majd az egyes korszakok történelmét tárgyaló művek következnek időrendben. Az összefoglaló történeti művek földrészenként, régiók és országok szerinti, illetve szakterületi csoportosításban találhatóak. Az egyetemes történeti blokk végén az életrajzi jellegű művek, illetve az emlékiratok sorakoznak. A Magyarország történelmével foglalkozó kézikönyvtári rész is lexikonokkal, kronológiákkal és bibliográfiákkal kezdődik, ezután következnek a forrásgyűjtemények korszakonkénti csoportosításban, majd az összefoglaló művek, illetve az egyes korszakok történelmével foglalkozó monográfiák időrendben. A történelemmel foglalkozó rész a történet-tudomány egyes szakterületeit tárgyaló, illetve életrajzi kötetekkel zárul.

V. Politikatudomány

A válogatás elején a politikai enciklopédiák, lexikonok, szótárak, a politikaelmélettel foglalkozó összefoglaló művek, kézikönyvek, politikai módszertani kötetek, politikatudományi, politikaelméleti kérdésekkel kapcsolatos művek találhatóak. A politikai gondolkodás, politikai filozófia, a politikai ideológiákról szóló részt a politika és környezete címen összefoglalható rész zárja. A politika rendszerét bemutató szakirodalomban a politika intézményeiről, intézményrendszeréről, annak elméletéről, valamint a diktatúrákról szóló művek kerültek. Itt találhatóak a Magyarország politikai intézményrendszerét, valamint annak történetét bemutató szakirodalmi és összefoglaló művek. A nemzetpolitikai kérdések, a határon túli magyarság, magyar kisebbséggel foglalkozó rész után magyarországi nemzetiségekkel, kisebbségekkel foglalkozó egység következik.

A világpolitikai intézményrendszerek általános bemutatását földrajzi egységenkénti áttekintés követi. Európa politikai intézményrendszerével, a nemzetközi kapcsolatok történetével, a háború és béke kérdéseivel foglalkozó, a biztonságpolitikát és a NATO-t bemutató utolsó nagy egységet megelőzi a globalizációval foglalkozó rész. A politikatudományt a legfontosabb nemzetközi és magyar politikai évkönyvek, beszámolók zárják.

VI. Közgazdaságtan

E kézikönyvtári részben a szaklexikonok, szakszótárak, majd az általános művek után a tudományterület részterületeinek irodalma került a polcokra. Az egyes szakterületek elején a magyar nyelvű általános művek, majd a részletező művek, végül az idegen nyelvű irodalom található.

VII. Szociológia

Az alapvető lexikonok, enciklopédiák, majd az összefoglaló, történeti művek után a szociológia- és társadalomelmélet, társadalomszerkezet, mobilitás, szociálpszichológia, szociológia mód-

szertan témával folytatódik a kézikönyvtári rész. Külön részt képez a kisebbség-, a szervezet-, és a családszociológia, az ifjúságvédelem, a nemek helyzete, a társadalomlélektan, a szociális rendszer, és a szociológia egyéb tudományterületei.

VIII. Filozófia

A szakterület elején lexikonok, enciklopédiák, fogalomtárak, majd a filozófiába bevezető, illetve a filozófiatörténeti művek találhatóak. A keleti filozófiákat bemutató szakirodalom után következnek a nyugati gondolkodást meghatározó, római-görög filozófia képviselői, majd az ókeresztény, a középkor, a kora újkor, a felvilágosodás, a klasszikus német filozófia követői, valamint az idealizmus gondolkodói. A sort a 20. század filozófiájának képviselői folytatják, ezt követi a magyar filozófia története.

IX. Mitológia. Vallás. Néprajz

A mitológia, a vallás és a néprajz nem tartozik a könyvtár gyűjtőkörébe, ezért a lexikonokon, enciklopédiákon túl csak az alapvető, összefoglaló művek és kézikönyvek kerültek itt elhelyezésre.

X. Tudománytörténet, könyvtártan, információ- és sajtótörténet

E kézikönyvtári rész a következő részterületeket fedi le: tudomány- és információtörténet; kiadványszerkesztés, kutatómódszertan, könyvtári informatika; jelek, szimbólumok; bibliográfiák, katalógusok; könyvtárügy, könyvtártan; közgyűjtemények; sajtótörténet, könyv- és nyomdászattörténet; médiatörténet, média gazdaságtan; repertóriumok.

XI. Nyelvészet. Irodalomtudomány

A nyelvészeti állományunk általános nyelvészeti része a nyelvelméleti munkákat, a világ nyelveit áttekintő enciklopédiákat és kétnyelvű szótárokat tartalmaz. A magyar nyelvészeti rész összefoglaló és nyelvtörténeti művekkel kezdődik, majd a nyelv rendszerének megfelelő tagolásban folytatódik, a nyelvtannal és a nyelvhelyességgel

foglalkozó munkákkal fejeződik be. Az irodalomtudományi részben az elméleti alpművek után a világirodalmi lexikonok, enciklopédiák, összefoglaló történeti művek és az egyes népek irodalmát tárgyaló könyvek következnek. A bibliográfiákon, lexikonokon és történeti műveken kívül a határon túli irodalommal foglalkozó művek is a polcon sorakoznak.

XII. Statisztika

A galérián elhelyezett statisztikai állományrész az olvasók által leggyakrabban keresett statisztikai adatsorokat, kimutatásokat tartalmazza az alábbi felosztásban: történeti statisztika, nemzetközi, országos és területi statisztikák, bűnügyi statisztikák, egészségügyi és szociális, valamint idegenforgalmi statisztikai évkönyvek.

A folyóiratolvasó

Az olvasóteremben a bejáratától balra alakítottuk ki a folyóiratolvasót, ahol a magyar és külföldi kurrens időszaki kiadványok, a napi- és hetilapok és a különféle folyóiratok legfrissebb számai olvashatók. Itt helyeztük el a legkeresettebb szakterületi időszaki kiadványokat: a legfontosabb jogi szakfolyóiratok összes évfolyamán kívül a sokat forgatott folyóiratok évfolyamait 1990-ig, a kevésbé használtak 2005-ig visszamenően.

Változások az állomány elhelyezésében

Változott a könyvek és folyóiratok raktári elhelyezése: két szinten, és három raktárban, valamint a XVIII. kerületi külső raktári épületben őrzik a dokumentumokat, melyeknek raktári helyét az online katalógus mutatja. Változott az Országgyűlési Könyvtárat különlegessé tevő különgyűjtemények (a Magyar és a Külföldi parlamenti gyűjtemény, az ENSZ és az Európai Unió letéti gyűjtemény) térbeli elhelyezése is. A különgyűjteményeknek eddig eltérő nyitva tartási idejük volt, 2014 márciusától már a könyvtár teljes nyitva tartási idejében kutatható anyaguk zöme.

A magyar parlamenti dokumentumok gyűjtése mindig kiemelt feladata volt a könyvtárnak. A Magyar parlamenti gyűjtemény – melyben a legnagyobb teljességgel, szabadpolcos elhelyezéssel hozzáférhetők a Magyar Országgyűlés és az Erdélyi Országgyűlés történeti dokumentumai – átkerült a nagyolvasóból nyíló kisebb olvasóterembe.

A gyűjtemény az 1580-tól 1790-ig terjedő időszakból főként kéziratos országgyűlési forrásanyagokat tartalmaz. Fontos része a gyűjteménynek *Gyurikovits György* (1783–1849) pozsonyi táblabíró, országgyűlési küldött hagyatéka. A reformkor jegyzőkönyvein és irományain túl 1861-től a naplókön és irományköteteken kívül költségvetések, zárszámadások, mutatók, országgyűlési almanachok, házszabályok, ügyrendek, név- és lakjegyzékek, bizottsági tagságok jegyzékei is megtalálhatók a gyűjteményben. 1990-től kibővült a gyűjtött dokumentumok köre: a plenáris ülések jegyzőkönyvein, a beterjesztett irományokon kívül a bizottsági ülések szó szerinti jegyzőkönyvei is állományba kerültek. A gyűjtemény munkatársai által épített T. HÁZ! adatbázis többféle információt tartalmaz a parlamenti dokumentumokról, de a legfontosabb rész az 1990 és 2006 között készült bizottsági jegyzőkönyvek téma szerinti visszakereshetősége. A könyvtár honlapján a Digitalizált Törvényhozási Tudástár (DTT) menüpont alatt digitalizált formában is elérhetők a gyűjtemény egyes dokumentumai. A Magyar parlamenti gyűjteményben megkönnyíti a kutatómunkát az országgyűlés-történeti köteteket, valamint az Országgyűlés által kiadott módszertani füzeteket és statisztikai összeállításokat tartalmazó kézikönyvtár.

A 2001-ben létrejött Európa Unió Letéti gyűjtemény, mely az Európai Unió intézményeinek kiadványait, a könyvtár állományából válogatott monográfiákat, tanulmányköteteket és az európai joggal és intézményekkel foglalkozó legfontosabb szakfolyóiratokat tartalmazza, a nagy olvasóterem földszinti, Dunára néző részében képez önálló egységet. A luxembourgi Európai Unió Bíróságának jogesetgyűjteményei, a Bíróság és az Elsőfokú Bíróság Határozatainak Tára

1954-től található meg nyomtatott formában a könyvtárban. A jogesetek elektronikus elérését a *Curia* adatbázis biztosítja 1954-től. Az Európai Unió hivatalos lapjai elektronikusan és nyomtatott formában is rendelkezésre állnak.

A Külföldi parlamenti gyűjtemény és az ENSZ-gyűjtemény a nagy olvasóterem Dunára néző, emeleti részén kapott helyet. A könyvtár anyagából válogatott kézikönyvtári rész az ENSZ-ről, a Nemzetek Szövetségéről és a külföldi parlamentekről szóló irodalmat tartalmazza.

A Külföldi parlamenti gyűjtemény az Országgyűlési Könyvtár legrégebbi gyűjteménye, hiszen, ahogy a történeti bevezetésben már említettük, a könyvtár röviddel alapítása után számos ország parlamentjével létesített kiadványcserkapcsolatot, és a 19. század utolsó harmadától kezdődően jelentős mennyiségű dokumentumot gyűjtött pl. Nagy-Britannia, Németország, Franciaország, Ausztria, valamint az Amerikai Egyesült Államok parlamenti működéséről. Ezeket a dokumentumokat a külső raktárban helyezték el, ezért a használatukat előzetesen meg kell rendelni.

Az ENSZ-gyűjtemény az Egyesült Nemzetek Szervezete által 1956-ban kialakított letéti könyvtár. A Világszervezet hivatalos nyelvei közül angolul és franciául gyűjti az ENSZ fő szerveinek és egyes szakosított szervezeteinek (IAEA, ILO, UNESCO, WTO) kiadványait, monográfiákat és időszaki kiadványokat egyaránt. A gyűjteményben megtalálhatók az ENSZ jogelődjének, a Nemzetek Szövetségének (1920–1945) francia nyelvű anyagai is. Az online formában is elérhető dokumentumok katalógusrekordjaiban link mutat a teljes szöveg elérhetőségére. A gyűjtemény más nemzetközi szervezetek (OECD, Európa Tanács) kiadványaival is rendelkezik.

Változások a szolgáltatásban

Jelentős mértékben megújultak a könyvtár szolgáltatásai is. Bővült a nyitva tartási idő: a könyvtár hétköznap 9-től 20 óráig, szombaton 10-től 18 óráig várja olvasóit. Egyszerűsödött az épületbe történő bejutás: az újonnan belépni

kívánóknak a honlapon lehet előzetesen regisztrálni, a beiratkozott olvasóknak pedig elegendő lesz érvényes olvasójegyük felmutatása. (Az ellenőrzés és a csomagok átvilágítása a XXV. kapunál ezután sem szűnik meg.)

Az ingyenes regisztrációs jeggyel rendelkezők – korlátozott hozzáféréssel – a katalógust és a kézikönyvtárat használhatják, jogszabályokat kereshetnek, és elérhetik a könyvtár, az Országgyűlés és a különféle nemzetközi szervezetek honlapjait.

A beiratkozott olvasók a szabadpolcos állomány használata mellett a raktárból is kérhetnek dokumentumokat. Biztosítjuk számukra a bibliográfiai adatok keresését, az elektronikus katalógusok és az információs források lekérdezését, saját dokumentumok készítését (irodai szoftvercsomag) és tárolását, valamint az internethasználatot. Az 1851 előtti dokumentumokat a muzeális állományra vonatkozó speciális szabályok szerint lehet kikérni, és a kisebbik olvasóteremben felügetelt mellett olvasni.

Változott a raktári dokumentumok igénylése, ugyanis megszűnt a kérőlap kézírásos kitöltése. A könyvek a könyvtár honlapjáról is elérhető számítógépes katalógusból kérhetők ki. Az azonosító számmal való belépés után a könyvtár területén kívül is megrendelhető a könyv (hamarosan a folyóiratok is), így az olvasó mindjárt a beérkezésekor megkaphatja a kijelölt dokumentumot. Ilyen módon a külső raktári köteteknek is előre megrendelhető a beszállítása.

Az olvasók kényelmét szolgálja a megújult a (dokumentum megérkezését jelző) kijelző rendszer, amelyen nemcsak a kérések azonosító száma, hanem új könyvekről szóló tájékoztatás, illetve egyéb közérdekű információk is olvashatók. További figyelemre méltó informatikai fejlesztések is történtek, hamarosan 40 vékony kliens gép kerül az olvasói terekbe. A könyvtári gépeken az olvasók közvetlenül használhatnak saját pendrive-ot. Az eligazítóban 'elhelyezett új, pénzbedobós önkiszolgáló másolókon nemcsak másolni, hanem szkennelni is lehet, de természetesen megrendelést is teljesítünk fekete-fehér vagy színes szkennelésre, nyomtatásra. Napi fotójegy váltásával tetszőleges mennyiség-

gű oldalról önállóan készíthetők felvételek. Az olvasóban elérhető WiFi-szolgáltatás segítségével az olvasók saját laptopján is használható az internet.

Az újonnan kialakított szakreferensi rendszer mind a helyben használat, mind pedig a távhasználat során biztosítja a felhasználók számára a színvonalas és elmélyült tájékoztatást. A különféle végzettségű kollégák a fő gyűjtőkörök, illetve a gyűjtemények dokumentumainak, valamint a könyvtár saját készítésű és az online-elérhetőségű adatbázisainak magas fokú ismeretével segítik az olvasókat. A szakreferensek a könyvtár gyűjtőkörébe tartozó szakterületekkel kapcsolatos e-mailben vagy a Libinfón érkező kéréseket is megválaszolják. Tervezik a „*Kérdezd a könyvtárost!*” szolgáltatás bevezetését is. A szakreferensek az Országgyűlés Hivatalából érkező gyűjtemény-specifikus kérdésekre is válaszolnak, a parlament folyosóján lévő tárlókba pedig évfordulós kiállításokat készítenek, illetve az egyik tárlóban az új könyvekről tájékoztatnak. A Szakreferensi Szolgálat munkatársainak feladata a szakterületi kézikönyvtár folyamatos bővítése, fejlesztése és az éves leltározás, ellenőrzés elvégzése is.

A könyvtár adatbázisai felépítésükben és tartalmukban is korszerűsödtek. Nagy segítség olvasóinknak, hogy az adatbázisok (PRESSDOK, HUNDOK, VPI) teljes terjedelemben szabadon elérhetővé váltak a könyvtár honlapjáról, és hamarosan a Magyar jogi adatbázis is használható lesz a könyvtáron kívül is.

Az Országgyűlési Könyvtár prézens könyvtár, de a képviselők és szakértők, valamint az Országgyűlés Hivatalának dolgozói kölcsönözhetnek az állományból. Az OGYK tagja az Országos Dokumentum-ellátási Rendszernek (ODR), részt vesz a hazai és a külföldi könyvtárközi kölcsönzésben.

2013-ban 2737 idegen nyelvű művel gyarapodott az állomány. Az újonnan beszerzett, elsősorban angol és német nyelvű művek főként a könyvtár három fő gyűjtőkörének, azaz a jogtudománynak, a politikatudománynak és a történelemtudománynak az irodalmát gazdagítják. E mellett számottevően növekedett a közgazdaságtan, a szociológia, valamint az antropológia, és az Európai Unióval kapcsolatos friss külföldi szakirodalom is. A dokumentumok jelentős része a feldolgozásuk után a kézikönyvtárban kap helyet.

Megalósítandó tervek

További terveink között szerepel a szervezett csoportlátogatások kibővítése, az olvasók bevezetése a könyvtári és a szakirodalmi forrásokba, a könyvtár adatbázisainak használatába. Részt veszünk a szakirányú képzésben: a szaktájékoztatók az Országgyűlési Könyvtár dokumentum-típusain alapuló egyetemi órákat, ún. könyvtári különórákat fognak tartani, amihez rendszeres kapcsolatot alakítunk ki az egyetemek történelem, politológia, és jogi tanszékeivel. A könyvtár tereiben helyet biztosítunk a könyvtár-informatikai képzés gyakorlati idejéhez, és a későbbiekben rendszeres felhasználóképzést is indítunk. Hosszú távú terveink között szerepel egy olyan terem kialakítása, ahol továbbképzéseket, adatbázis-bemutatókat lehet tartani. Digitalizáló műhelyt is kialakítunk, ahol állománykímélő szkenneléssel folytatjuk a kötetek digitalizálását. A Digitális Törvényhozási Tudástár projekt második szakaszában további nagy mennyiségű digitalizálást tervezünk: 150 ezer oldallal bővítjük a digitálisan elérhető muzeális doku-

mentumaink körét, valamint folytatjuk az 1990 utáni parlamenti dokumentumok szkennelését, az országgyűlési irományok és a bizottsági jegyzőkönyvek online elérhetőségének biztosítását. Folyamatosan bővítjük a könyvtár honlapján az elektronikus tartalomszolgáltatást.

Irodalom

JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin: Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. Bp. Magyar Országgyűlés, 1995. 492 p.

JÓNÁS Károly – TOMCSÁNYI Zsuzsanna – VILLÁM Judit: Az Országgyűlési Könyvtár. [Bp.] Országgyűlési Könyvtár, 2003. 39 p.

VILLÁM Judit: A Magyar Parlamenti Gyűjtemény: történetiség és korszerű szolgáltatás = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2000. 11. sz. 40–46. p.

VILLÁM Judit: Országgyűlési dokumentumok adatbázisa – internetes hozzáféréssel = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2008. 7. sz. 335. p.

Beérkezett: 2014. május 8.

Az EU elutasítja a könyvtári és levéltári szerzői jogi problémák megoldását: megrekedtek a WIPO-tárgyalások (Ford.: Hegyközi Iлона)

Sikertelenül zárultak a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) tárgyalásai a könyvtári és levéltári kivételek és korlátozások tárgyában.

A tárgyalásokon részt vett a LIBER (az európai tudományos könyvtárak szövetsége), és rávilágított, milyen szerzői jogi vonatkozású problémákkal néznek szembe a tudományos könyvtárak, különösen a határokon átívelő kapcsolatok, a tömeges digitalizálás, a szerződések és a szöveg- és adatbányászat terén. Az EU képviselői világossá tették, hogy nem támogatnak olyan jogi megoldást, amely enyhítené a könyvtárak és levéltárak szerzői joggal kapcsolatos problémáit, és ennek következtében zsákutcába jutottak a tárgyalások. Ez az európai könyvtárak számára igencsak lehangoló eredmény.

Könyvtári és levéltári szervezetek az alábbi közös sajtóközleményt adták ki, amelyet igyekeznek minél szélesebb körben közreadni, hogy ráébredjék a döntéshozókat: az említett problémák esetében nemzetközi szintű megoldásra van szükség, hogy a könyvtárakban semmi se akadályozza az információhoz való hozzáférést, az oktatás, a kutatás és az innováció támogatását.

A sajtóközlemény szövege:

Az EU elutasítja a könyvtári és levéltári szerzői jogi problémák nemzetközi megoldását: megrekedtek a WIPO-tárgyalások

2014. május 6.

Május 3-án éjjel félbeszakadtak a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) Szerzői és Kapcsolódó Jogok Állandó Bizottsága (angol rövidítéssel: SCCR, a továbbiakban: Állandó Bizottság) által folytatott tárgyalások, miután az Európai Unió képviselői próbálták meggátolni a szerzői jogi rendelkezésekről folytatott jövőbeli vitákat, amelyek arra irányulnának, hogy a könyvtárak és levéltárak megkapják a szükséges segítséget ahhoz, hogy a digitális környezetben is teljesíthessék küldetésüket.

Az Állandó Bizottság 27., genfi ülésén (2014. április 28. és május 2. között) európai, dél-amerikai, ausztrál, amerikai és kanadai könyvtári és levéltári küldöttek vettek részt. A résztvevők nemzetközi megállapodást sürgettek annak érdekében, hogy a könyvtárak és levéltárak meg tudják őrizni a kulturális örökséget, és a széles közönség számára – a világ bármely részén éljen is – meg tudják könnyíteni a hozzáférést a legfontosabb információkhoz.

A tanácskozás meglehetősen zűrzavar közepette ért véget szombat éjjel fél kettőkor, miután az EU töröltetni akarta a tanácskozás záróközleményéből a szerzői jogi kivételek megszövegezésére vonatkozó alapvető hivatkozásokat. A jelen lévő más tagországok és könyvtári-levéltári nem kormányzati szervezetek képviselői ezt olyan lépésnek tekintették, amely legalábbis késleltetni, ha nem kisiklatni próbálja a szerzői jogi kivételekkel kapcsolatos WIPO-tárgyalások előrehaladását.

Dr. Stuart Hamilton, az IFLA főtitkár-helyettese ezt fűzte hozzá:

„Az utóbbi három évben a tagállamok folyamatosan kézhez kaptak véleményezésre különböző tervezeteket, amelyek a könyvtárakra és levéltárakra vonatkozó szerzői jogi kivételekről szólnak. Az EU most úgy tesz, mintha ezek a dokumentumok nem is léteznének. Szerintünk ez érthetetlen és mélyen elkeserítő. Úgy tűnik, az EU csak azért jött el a WIPO-tárgyalásra, hogy az egyzetést zátonyra futtassa.”

Az EU-nak ez a tette különösen aggasztó annak fényében, hogy európai szinten folyamatosan zajlik a szerzői jogi szabályozások áttekintése.

Dr. Paul Ayrís, a LIBER elnöke is csalódottságát fejezte ki:

„Az EU-delegáció álláspontja a genfi tárgyalásokon igencsak ellentmond a jelenleg folyó európai megbeszéléseknek, ahol elismerték, hogy a könyvtárak számára megállapított szerzői jogi kivételek elengedhetetlenek, és azokat harmonizálni kell annak érdekében, hogy megkönnyítsük a nemzetközi kutatásokat és innovációt a Tudomány 2.0 korszakában. Ezért nagyon kiábrándító az a konzervatív álláspont, amelyet az Állandó Bizottság genfi 27. tanácskozásán nyilvánított ki, s ami nem segíti az oktatást és a kutatást, és meggátolja, hogy az európai kutatók éljenek az új eszközökkel és szolgáltatásokkal.”

Az Állandó Bizottság 2009 óta tárgyal már arról, hogy szükség lenne egy olyan jogi eszközre, amely a könyvtárakra és levéltárakra is vonatkozó szerzői jogi kivételek védelmét szolgálja. Az Állandó Bizottságnak 2014 szeptemberében kell megtennie ajánlásait a WIPO közgyűlésén.

„Most kell cselekednünk, és a WIPO keretében össze kell fognunk, hogy elérjük, az EU és a fejlett országok megértsék, mennyire alkalmatlanok a jelenlegi szerzői jogi törvények a könyvtárak és a levéltárak szempontjából a digitális, globális világunkban” – mondta dr. Stuart Hamilton.